

Ovo je prva u nizu analiza kojima ćemo vama, našim korisnicima – poslovnim liderima iz svih grana gospodarstva – skretati pozornost na najvažnija kretanja u međunarodnoj politici. S obzirom na to da je riječ o prvom tekstu i da se nalazimo na sredini godine koja je obilovala značajnim događajima, ovaj ćemo se put zadržati na snimci stanja, bez ulaženja u detalje. Sljedeći tekstovi bit će znatno kraći i odnosit će se na ključne pojedinačne događaje ili strujanja koji bi mogli, pozitivno ili negativno, utjecati na opisani međunarodni krajolik.

Najprije bismo odgovorili na pitanje koje ova najavljena serija otvara: zašto biste čitali – i plaćali – naše analize, kad vam je dostupno obilje informacija o međunarodnim temama na PC-ju i u drugim medijima?

Najkraći bi odgovor bio: prvo, zato što je u našem brzom vremenu aktualna, koncentrirana, ozbiljna i relevantna analiza potrebija nego ikad, i, drugo, zbog važnosti poznatog „efekta leptira“ iz matematičke teorije kaosa. Zaista, lepet

leptirova krila na drugom kraju svijeta može se danas pretvoriti u uragan u našoj blizini. Da biste bili svjesni toga lepeta ili prijetećih uragana, koji mogu biti presudni za vaše poslovne i druge odluke, važno je vidjeti i razumjeti strujanja kompleksnih sustava koji čine međunarodne odnose.

Dijelimo rašireno mišljenje da je nemoguće planirati budućnost u današnjem neizvjesnom vremenu, pa ćemo se uzdržavati od pretencioznih prognoza. Od nebrojenih sličnih pokušaja posljednjih godina potvrdila se gotovo jedino vizionarska rečenica velikog pjesnika i bivšeg, velikog predsjednika Češke, Vaclava Havela: Svijet je ušao u eru kad je sve moguće i ništa nije izvjesno.

Ono što vam mi pružamo profesionalan je, svjež i nepristran uvid u najvažnija tekuća međunarodna kretanja. O njima danas gospodarstvenici, ali i osobe na odgovornim položajima u politici i društvu, moraju voditi računa ako žele biti uspješni i utjecajni lideri. Mora se poznavati rijeka vremena, treba ići s njom i treba paziti da se ne upadne u neki od brojnih vrtloga. Naša je namjera da vam u tome pomognemo.

MEĐUNARODNA SITUACIJA ANALIZA BROJ 1, 06/2008

NOVI SVJETSKI METEŽ

Naslov „Nov svjetski metež“ nije originalan. Koristi ga sve više i sve veći broj vodećih svjetskih vanjskopolitičkih stručnjaka, znanstvenika i praktičara međunarodnih odnosa. Taj izraz – odsustvo reda - najtočnije označuje prirodu sadašnjih međunarodnih odnosa. Ta se duboko razlikuje od gotovo polustoljetnog bipolarizma, nadmetanja SAD i SSSR-a za prevlast u svijetu u razdoblju hladnog rata, kao i od posvemašnje američke supremacije u posljednjem desetljeću 20. stoljeća.

Bitna razlika u odnosu na ta dva razdoblja posljedica je koincidencije nekoliko čimbenika koja je dovela do jedne od najvećih promjena u novijoj povijesti. Među njima su najvažniji (1) prestanak opasnosti, nakon kraja hladnog rata i raspada sovjetskog imperija, od globalnog sukoba velikih sila, (2) pojava novih centara moći na svjetskoj pozornici s gospodarskim usponom Kine, Indije i Rusije, kao i EU, te manjih regionalnih sila, (3) povećani utjecaj velikog broja drugih čimbenika koji nemaju veze s državom u međunarodnim odnosima – globalnih, regionalnih i funkcionalnih organizacija, velikih poslovnih i medijskih korporacija, terorističkih mreža, narko-kartela, nevladinih organizacija, (3) sve veća integracija globalnog tržišta i sve veća dezintegracija globalne politike i (4) rast novih globalnih rizika.

Što se tiče globalnih rizika, oni - u tijesno povezanom i duboko međuzavisnom globaliziranom svijetu – ne poznaju granice i ne biraju žrtve. To su, prije svega, opscena ekonomska nejednakost, širenje oružja masovnog uništenja, posebno nuklearnog, terorizam, globalno zatopljenje, energetska nesigurnost i kriza hrane, opasnost od masovnih migracija i produbljanja jaza među kulturama. Situaciju pogoršavaju stari i novi konflikti, osobito na Bliskom Istoku i Africi, praćeni besprimjernim nasiljem: u Africi je od 1990-tih zabilježeno više vojnih sukoba nego u cijelom 19. stoljeću, !

U sjeni tih problema, gotovo neprimjetno od javnosti, svijet se ubrzano naoružava – za naoružanje izdaje se 40.000 \$ u svakoj sekundi, od čega polovica izdataka otpada na SAD. Goleme se količine oružja slijevaju u konfliktna područja Bliskog Istoka, južne i jugoistočne Azije. Sve nuklearne sile (8) moderniziraju svoje arsenale, a američki stratezi ne isključuju preventivne nuklearne udare. Osim Irana, dvanaest je arapskih zemalja i Turska najavilo interes za razvojem nuklearne energije što ne mora, ali može, rezultirati kaskadom proliferacije.

Svijet više nije ni bipolaran, ni unipolaran, pa ni multipolaran na klasičan način (Sarkozy govori o „eri relativne moći“). Moć je disperziran i SAD, iako su i dalje najveća vojna i impresivna ekonomska sila, nisu više svemoćne. Glavni je izazov politički i odnosi se na nužnost uspostavljanja novih odnosa, prvenstveno između SAD-a, Europe, Kine i Rusije, ali i između razvijenog i nerazvijenog svijeta, kao i između različitih civilizacija. Taj je proces težak i otvoren. Mada dijele zajednički interes za očuvanje stabilnosti, nepovjerenje je među velikim, starim i novim, silama duboko. Njihovim planovima dominira strah od budućih strateških neizvjesnosti. Njihove su percepcije hijerarhije prijetnji (o kojima ne dvoje) različite, kao i pristupi njihovom rješavanju: borba protiv terorizma američki je vrhunski prioritet, ali je na repu prioriteta Afrike i dijela Azije gdje gotovo milijarda ljudi vodi svakodnevnu borbu za golo preživljavanje!

Neizvjesnost i nepredvidljivost kretanja ne pogoduje rađanju novih racionalno zasnovanih vizija i politika, nego, naprotiv, jačanju konzervativizma, ekstremnim nacionalizmima i protekcionizmu (H. James). Nespremnost i nesposobnost vodećih sila i svjetskih lidera da se usuglase o globalnom i *integralnom* pristupu rješavanju problema produžava *status quo*, međunarodni metež, i pojačava međunarodne rizike.

Može se nagađati u kojem će smjeru ići razvoj: od opcije da se uspostavi izvjesna mjera globalne politike do mogućnosti novog hladnog rata (ovaj put, između SAD i Kine). Vodeći su eksperti skloni tezi da se, dugoročno, svijet u procesu globalizacije ne kreće prema jedinstvenoj cjelini ovog ili onog međunarodnog poretka, nego, prije, prema jednom broju, četiri ili pet, „svjetova“ koji će se oblikovati oko vodećih sila i postojati istovremeno, u međusobnoj interakciji, previše gospodarski povezani da bi ratovali, ali premalo politički jedinstveni da bi djelovali sinergično (M. Leonard).

Neposredne (ali i dugoročne) perspektive međunarodnih odnosa ovise presudno o politici nove američke administracije. Sadašnje „najkatastrofalnije predsjedništvo modernog doba“ (NYT) svojom je jednostranom vanjskom politikom, s naglaskom na očuvanju vojne supremacije i intervencionizmu, iskopalo dubok jaz spram većine zemalja u svijetu, pa i većine saveznika u EU. Sama je EU u ovoj fazi još uvijek nedovoljno ofenzivan međunarodni igrač, ali zagovara uravnoteženu i multilateralnu alternativu, s osloncem na dijalog, kompromis i suradnju kao jedini efikasni put k boljem, slobodnijem, pravednijem i mirnijem svijetu.

Prva je polovica 2008. godine protekla u znaku napete američke predizborne kampanje i „prave oluje“ (MMF) u svjetskim financijama. Ta je započela raspadom stambenog tržišta i krahom hipotekarnih kredita u SAD, te izazvala najveću globalnu financijsku krizu u posljednjih 60 godina (Soros), ugrožavajući ozbiljno daljnji svjetski rast (prema UN prognozama, taj će pasti na 1.8% u 2008. u odnosu na 3.8% u prošloj godini). Dodatno je utjecala na povećanje cijena nafte, tako da se više ne smatra nemogućom ni visina barela od 200\$. Na energetska krizu nadovezala se posljednjih mjeseci kriza hrane: cijene hrane povećale su se gotovo 60 posto u 2007., prijeteći humanitarnom katastrofom, te političkim i socijalnim nemirima u nekoliko desetaka najsiromašnijih zemalja.

Te će dvije krize zaokupljati svijet i sljedećih godina, kad se očekuje daljnji veliki porast potražnje i za energentima, i za hranom. U ovom se trenutku traže kratkoročna rješenja, ali jača i svijest o nužnosti globalnog dogovora o energetici i poljoprivredi.

Nedavna pobjeda Baraka Obame u trci za demokratsku predsjedničku nominaciju u SAD primljena je u Europi i svijetu s velikim nadama. Obama je ponudio „viziju, ideje i vodstvo“ (NYT) koji bi, ako bude izabran, otvorili perspektivu drukčije Amerike i drukčije

američke politike vanjske politike (okončanje rata u Iraku, dijalog s Iranom, multilateralizam, obnavljanje vjerodostojnosti američkog liderstva). Međutim, bez obzira na povijesni izbor prvog Afroamerikanca za predsjedničkog kandidata, kampanja tek slijedi i izbori će biti veoma tijesni. Ishod će uvelike ovisiti o jedinstvu demokratske stranke i odsustvu novih, većih potresa na međunarodnoj sceni (američka „preventivna“ akcija u Iranu, o kojoj se spekulira, mogla bi u tom smislu biti fatalna).

EU I ZAPADNI BALKAN

Po principu „business as usual“ nedavno održani Savet ministara EU za spoljne poslove deo svog zasjedanja posvetio je zemljama Zapadnog Balkana. Po razmatranju opšteg stanja u regionu, Savet MIP-ova je, kako je i bilo najavljeno, doneo zaključke sa fokusom na potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa BiH, zatim na odnose sa Makedonijom, u svetlu nedavnih izbora, uključujući i one ponovljene, kao i na proces liberalizacije viznih režima za Albaniju, Makedoniju, BiH, Crnu Goru i Srbiju, na osnovu pojedinačno definisanih itinerera za svaku od njih.

Ništa izvan očekvanog i ništa što bi moglo, makar i u naznakama, da ukáže na to kako i koliko će politika daljeg proširivanja EU biti redefinisana, kao direktna posledica krize čije ishodište je u poražavajućem referendumskom „NE“ u Irskoj, kao i najava da bi slična sudbina Lisabonski ugovor mogla da zadesi i u Češkoj. Naime, prema rečima češkog premijera, Mireka Topolaneka, nedavnom odlukom Ustavnog suda Češke, Lisabonski ugovor bi i u ovoj zemlji trebalo da bude potvrđen na referendumu.

Kako ovo nije prva kriza sa kojom se u svojoj 50 godina dugoj istoriji suočava EU i kako su do sada realizovane tekovine u procesu građenja zajedničke kuće svima donele mnogo više koristi, u odnosu na uloženo, realno je za očekivati da će recept i za ovu krizu, pre ili kasnije, biti pronađen. Pri tom, primer za ovu tvrdnju je i sam Lisabonski ugovor, koji je, kao plan B, omogućio EU izlazak iz ratifikacione krize, koja je nastala 2005. godine, javnim odbacivanjem predloga Ustava EU (potpisan 2005), na referendumima u Holandiji i Francuskoj.

Kao i danas, pitanje kako će dalje teći proces proširivanja EU bilo je aktuelno i u momentu kada je EU morala da odustane od projekat Evropskog ustava. Na kraju, pitanje proširenja je ipak bilo ugrađeno u sam Lisabonski ugovor, što je trebalo da predstavlja pravni okvir za dalji

proces proširenja EU. Sa stavljanjem *ad acta* ovog teksta, dalji proces proširivanja mogao bi da ostane bez pravne osnove, i kao prirodna posledica ovakvog stanja, odložen do daljnog. U vreme usvajanja Lisabonskog ugovora vodeći funkcioneri EU su posebno podvlačili značaj institucionalnih promena koje Lisabonski ugovor predviđa, kao i pojednostavljene procesa odlučivanja, uključujući i odlučivanje o dodeljivanju statusa kandidata zemljama Zapadnog Balkana.

Objektivno, proces koji je EU započela u građenju svojih odnosa sa zemljama Zapadnog Balkana, posebno Hrvatskom, koja kao i Makedonija ima status kandidata, ali sa kojom je proces pregovora prilično odmakao, teško može da se preokrene, tj. da promeni smer. Previše je obaveza, i materijalnih i moralnih, preuzeto sa obe strane. Proces bi jedino mogao da bude nešto usporen, makar u prvo vreme, dok EU ne savlada prvi šok nastao neočekivanom političkom krizom, čiji konkretni povod je neuspeh referenduma u Irskoj.

Ono o čemu možda sada treba razmišljati na nivou regiona je kako sprečiti jačanje defetizma u javnosti, pod uticajem anti-evropskih snaga, kojih na žalost nema malo. Trenutna kriza će svakako značiti vetar u leđa i dodatni argument svim antievropski orijentisanim političkim partijama u regionu. Za borbu sa ovim snagama postoji samo jedan argument, a to je da proces priprema zemalja za pristupanje EU predstavlja nužan uslov ekonomskog, a samim tim i političkog jačanja i opstanka zemalja regiona. Članstvo u EU nije obaveza koju neko zemljama nameće. U proces se ulazi radi vrlo konkretnih koristi, koje su najčešće vidljive tek na dugi rok. Zato čitav proces mora da bude transparentan i gotovo na dnevnoj osnovi objašnjavao jezikom razumljivim za sve, sa jasno definisanim obavezama i pravima.

Sveži primer je i reakcija dela političke javnosti Srbije na nedavno potpisani Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU. Naime, anti-evropske snage u Srbiji sigurno ne bi mogle da tokom poslednje predizborne kampanje manipulišu javnost u vezi sa sadržinom ovog Sporazuma, da je tokom pregovora, započetih

pre više godina, javnost Srbije detaljno i razumljivim jezikom informisana o njihovoj sadržini i konkretnim rezultatima, uključujući i cenu koju ulazak u klub EU svaka zemlja, pa i Srbija, mora da plati. Nista neobično, kada se ima u vidu da je svaka zemlja koja se tokom vremena pridruživala EU prošla istu proceduru i platila istu ili sličnu cenu za ulazak, da bi na kraju uživala jednaka prava i obaveze kao i sve druge zemlje članice. Kao ni prethodno, tako u Srbiji nije moglo da se čuje ni to o čemu se u Briselu govorilo, posebno u krugovima zemalja Zapadnog Balkana, a to je da su srpski pregovarači uspeli da se izbere za povoljnije uslove za svoju privredu i za Srbiju važne sektore u ovom Sporazumu, u odnosu na ostale zemlje regiona. U konkretnom slučaju radi se o povoljnijim tranzicionim periodima za odobravanje reciprociteta u sektorima koji su od značaja za srpsku privredu. Ovaj

podatak je svakako vredan hvale, a ne skrivanja.

Kurioziteta radi, izostanak pravog i adekvatnog informisanja stanovništva i veća transparentnost rada i razumljivost jezika kojim se administracija EU služi, bio je, prema rečima građana Irske, koje je javnost mogla da čuje kroz brojne evropske medije, glavni uzrok upravo nastale krize EU. Elitizam evropske administracije i institucija, koji je rezultirao visoko-stručnim i nerazumljivim tekstom Lisabonskog ugovora, a samim tim i nerazumljivim odnosima koje definiše, prema rečima onih koji su u Irskoj glasali protiv ovog dokumenta, ključni je razlog takvom njihovom stavu. Ovo je iskustvo na kome definitivno mora da se uči. Da se u ovom slučaju ne zagovara prosti populizam, može da posluži činjenica da je, prema navodima nekih medija, i premijer Irske, Brajan Kouvens, priznao da nije pročitao Lisabonski ugovor do kraja, jer ga je u tome sprečio izuzetno složen stil kojim je pisan.

“SOCIJALNO ODGOVORNA VLAST” I “NACIONALNO ODGOVORNA OPOZICIJA”

Usred pregovora o formiranju republičke vlade narodnjačke i koalicije okupljene oko Socijalističke partije Srbije, Demokratska stranka Srbije je budućim potencijalnim partnerima ponudila na izjašnjavaње Pravnu analizu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa Evropskom unijom. Papir, zaogrnut autoritetom anonimnih pravnih stručnjaka, u političkom smislu je apsolutno suvišan. Najmanje zbog toga što je stav Demokratske stranke Srbije i njenog lidera, odlazećeg premijera Vojislava Koštunice o dokumentu koga je u uoči majskih izbora potpisao Božidar Djelić odavno poznat. Već tada je ogorčeni premijer najavio njegovu poništavanje na prvoj sednici buduće, novoizabrane republičke skupštine. A dok još nije bio potpisan, Koštunica i njemu privrženi (manjinski) deo Vlade činili su sve da do tog čina uopšte ne dodje.

Proglašavanje SSP nevažećim, pravno nepostojećim dokumentom DSS kuca na sopstvena otvorena vrata i to ovaj gest čini besmislenim. “Pravna analiza...” je, međutim, za članicu predizborne koalicije Socijalističke partije Srbije, Jedinstvenu Srbiju odjednom postao krunski dokaz da DSS ne želi evropske integracije. Njen lider Dragan Marković Palma prvi je najavio krah pregovora o formiranju republičke vlade sa narodnjacima, što će verovatno, narednih dana obelodaniti i SPS i PUPS. Jednostavno, “Pravna analiza...” se pokazalo idealnim alibijem za Ivicu Dačića, Dragana Markovića i Jovana Krkobabića da partnerima sa kojima su više od mesec dana pregovarali o formiranju “narodnjačkog kabineta” okrenu ledja i predju za drugi pregovarački sto – sa koalicijom Za evropsku Srbiju koju predvodi Demokratska stranka.

Vojislav Koštunica nije naivan političar. Čak i da jeste, setio bi se da je sadašnjem odlasku njegove vlade kumovala upravo jedna takva ponuda, tada upućena DS. I tada je reč bila o SSP i DSS-ovskom tumačenju njegovog značenja kao dokumenta kojim je “EU priznala nezavisnost Kosova”.

Na gotovo istovetan način kao što je srušio sopstvenu vladu, Koštunica je sada minirao sopstvene izgleda da sa, sebi ideološki srodnim partnerima formira novu.

Ta vrsta političkog mazohizma svakako nije jedna od odlika Vojislava Koštunice. Zato pojava “Pravne analize...” ima verovatno dublji kontekst. Najpre, čini se, kao permanentno održavanje u igri, u Srbiji uvek upitne proevropske orijentacije i neupitnih (teritorijalnih) aspiracija. U ovom trenutku i u jednom i u drugom slučaju Kosovo je svojevrsni katalizator bez obzira o kojoj je mantri reč – “Ili Evropa, ili Kosovo”, odnosno, “i Evropa i Kosovo”. Kratkoročno, najpre podela Kosova.

Zato ne treba isključiti mogućnost da će se već ovom sazivu Republičke Skupštine u nekom "delikatnom trenutku" i "delikatnim povodom", u formi skupštinske deklaracije ili nekoj sličnoj, ponovo okupiti i ujediniti "socijalno odgovorna vlast" i "nacionalno odgovorna opozicija". Zar na to ne upućuje ovih dana reakcija na najnoviji predlog generalnog sekretara UN, Ban Ki Muna o redefinisaju mirovne misije na Kosovu. Razlika između one sa Andrićevog venca i one iz Nemanjine, samo je u nijansi.

Raskol u Srpskoj radikalnoj stranci

Nastojanje Vojislava Šešelja da upravlja strankom iz zatvora u Sheveningenu, što je podrazumevalo i javno dezavusiranje članova rukovodstva u zemlji, i dovodi, kako izgleda, do ozbiljnih pukotina u Srpskoj radikalnoj stranci (SRS). Još pre nekoliko meseci SRS je ostala bez jedne od najistaknutijih ličnosti, članice najužeg rukovodstva od osnivanja, Maje Gojković, a poslednjih dana pažnju javnosti u Srbiji zaokupljaju napukline u odnosima između Šešelja i njegovog zamenika, Tomislava Nikolića. Nikolić već pet godina rukovodi SRS i ona je upravo u tom periodu postala najjača stranka u Srbiji (iako je sam Nikolić dva puta izgubio predsedničke izbore), ma da nikako ne uspeva da tu snagu valorizuje kao nosilac vlasti u Srbiji.

Do ozbiljnog nesporazuma na relaciji Šešelj – Nikolić došlo je povodom nedavnih vanrednih parlamentarnih izbora, kada su se obojica nadali da će zajedno sa narodnjačkom koalicijom (DSS-Nova Srbija) formirati sledeću republičku vladu. Tada je Nikolić najavio i svoju kandidaturu za premijersko mesto: "... Ja nisam političar kalkulanta. U svakoj vladi premijer treba da bude onaj čija je politička stranka osvojila najviše glasova..."

(Stranačka konferencija za štampu, 13. mart 2008).

Nedugo potom morao je da demantuje samog sebe: "... Ne treba zatvarati vrata i ne treba one sa kojima ćemo posle izbora da saradujemo unapred odbacivati. Niti bi mogli naši koalicioni partneri da kažu da će biti njihov predsednik vlade, niti ja sad mogu da kažem da će predsednik vlade biti radikal..."

Nagadjalo se već tada da iza promene Nikolićevog stava stoji Vojislav Šešelj koji je, Nikoliću iza leđa, to dogovorio sa Vojislavom Koštunicom. Na to upućuje i izjava koju je ovih dana u intervjuu Nedeljnom telegrafu dao sam Nikolić:

"Čak i ako je Šešelj razgovarao sa Koštunicom, ti razgovori nisu bili javni. Ako je razgovarao, ja za te razgovore nisam znao. Prvi put kad smo Vojislav Šešelj i ja razgovarali i on izneo tu ideju, izbori su već bili završeni."

Nedeljni telegraf, 18. juni 2008.

A dan kasnije, objavljen je sledeći dijalog Nikolića i novinara *Glasa javnosti*:

Nikolić: "Naljutilo me je kada je Šešelj sa Koštunicom sklopio dogovor da ovaj bude mandatar za sastav vlade SRS-DSS".

Glas javnosti: "Ipak je bilo tog pakta pre izbora?"

Nikolić: "Šešelj se sa Koštunicom dogovorio iza mojih leđa".

Glas javnosti, 19. juni 2008.

MEDIJI U SRBIJI DANAS

SPOR HOD SRBIJE NA PUTU TRANZICIJE KA DEMOKRATIJI PROIZVODI KATASTROFALNE POSLEDICE NA PODRUČJU MEDIJA

Haotično stanje na medijskoj sceni Srbije – slično situaciji u kojoj se nalaze politika i privreda, kao i sudstvo, obrazovanje i društvene službe – predstavlja neposrednu posledicu činjenice da su društvene elite u Srbiji nisu suočile sa nedavnom prošlošću (drugim rečima: balkanskim ratovima iz 1990ih godina) i iz toga izvukle otrežnjavajuće zaključke. Pošteno i iskreno sučeljavanje

sa sopstvenom ulogom u **Miloševićevom** režimu medijskoj branši u Srbiji tek predstoji. Mnogi aspekti organizacije, uloge i funkcionisanja medija su neadekvatno regulisani ili uopšte nisu regulisani zakonom, pa otud činjenica da ne postoji medijski registar, nema transparentnosti na području vlasništva nad medijima, ne objavljuju se podaci o tiražima, gledanosti i slušanosti medija, niti se poštuje Etički kodeks koji su dva

antagonizirana novinarska udruženja usvojila posle dugog i napornog pregovaranja.

Koristeći činjenicu da se urednici i novinari često nalaze između čekića političkog diktata i nakovnja egzistencijalne ugroženosti – iskusan novinar uglednog nedeljnika *Vreme*, na primer, zaradjuje oko €300 mesečno – političke elite se domišljaju raznih načina da iz toga profitiraju. U takvim uslovima uticanje na medije, pa i manipulacija njima, praktično je neograničeno.

Doprinošenje (ili nedoprinošenje) pojedinačnih medija dominantnom diskursu ima i svoju ekonomsku stranu: oni koji su „na liniji” mogu računati i na dodatne prihode od tendera, oglasa i raspisa državnih organa, javnih preduzeća i ustanova i sl., što se pokazalo kao moćan instrument disciplinovanja malih i potencijalno kritički nastrojenih medija, kao i lokalnih medija širom zemlje.

U pogledu tematskog opsega i pristupa obradivanju tema, sadržaj medija u Srbiji u mnogome odslikava pretpolitički karakter društva:

As far as the thematic scope and approach are concerned, the contents of Serbian media reflect much of the pre-political character of the society:

1. Već mesecima **Kosovo** predstavlja središnju temu u izveštavanju svih medija, pri čemu se izborom tema i izvora¹, kao i intonacijom tog izveštavanja, svesrdno doprinosi “patriotskoj homogenizaciji” koja dominira u društvu još od pada komunizma. Kosovo se u ovdašnjim medijima predstavlja kao centralni problem svetske politike uopšte, a posebno odnosa između EU i SAD sa Rusijom.

2. Odnosi Srbije sa EU i članstvo Srbije u EU se predstavljaju kao **nužno zlo**, a ne kao prilika da se usvoji novi sistem vrednosti², prihvate i primene epohalna

¹ Među izvorima se često susreću istaknuti članovi **Milošević** nomenklature i vodeći zagovornici afresivnog nacionalizma i ksenofobije.

² Taj stav je lapidarno formulisao jedan visoki dostojanstvenik Srpske pravoslavne crkve (SPC), koja predstavlja jednog od najgoričenijih protivnika bilo kakve modernizacije društva: “**Srbija u Evropi – da; Evropa u Srbiji - ne**”.

Dostignuća na planu demokratije i ljudskih prava, socijalne zaštite i dobre administracije, privrede i tehnologije, kulture i obrazovanja. Umesto toga, članstvo Srbije u EU se smatra prilikom da se dodje do pomoći za podizanje životnog standarda i obnovu privrede sa što manje sopstvenih izdataka. Struktura Evropske unije i njena istorija, kao i način funkcionisanja i osnovi njene politike na planu privrede, finansija, obrazovanja, socijalnog staranja, pravosudja, bezbednosti i transporta, kao i mehanizam odlučivanja – za čitaoca, gledaoca i slušaoca medija u Srbiji ostaju nepoznati. Umesto toga, EU se često prikazuje kao predimenzionirani birokratski moloh.

3. Sudeći prema izveštavanju medija – uključujući i državnu *RTS* i centralni dnevnik *Politika - Zapad* se guši u krizama, aferama i skandalima, kao i dekadentnom materijalizmu i korupciji, dok se droge i kriminal, hipokrizija i ksenofobija sreću na svakom koraku. Da bi se na publiku ostavio jači utisak, a takvim izveštajima dodao kredibilitet, često se objavljuju prilozi istaknutih autora koji zastupaju gledišta slična stavovima srbijanskih elita, što predstavlja manir koji je negovala i izdašno koristila **Milošević** propagandna mašinerija.

4. Situacija u novim članicama EU opisuje se kao očajna: u njima posle prijema u članstvo divljaju cene i raste nezaposlenost, zaoštavaju se socijalne i etničke tenzije, kao i ksenofobija i antagonizam u njihovim međusobnim odnosima i njihovim odnosima prema „starim” članicama.

5. Skoro bez izuzetka, u medijima u Srbiji se **Rusija** glorifikuje kao „svetska sila koja se oporavila i zauzela vodeću poziciju nakon ponižavajuće vladavine prosjaka **Jeljcin**“ i prijatelj koji je spreman da, radi pomoći Srbiji, riskira konflikt sa Zapadom. Dok se ozbiljni nedostaci ruskog sistema „suverene demokratije” prećutkuju, sa puno entuzijazma se slavi **Putinov** sistem pritiska na kritički nastrojene pojedince, grue i nevladine organizacije. Ruska „dostignuća” na tom području se vladajućim krugovima u Srbiji preporučuju kao delotvoran instrument za disciplinovanje boraca za ljudska prava i drugih opozicionih grupa.

6. U izveštavanju o bivšim jugoslovenskim republikama, mediji u Srbiji se usredsređuju na optuživanje Hrvatske, BiH i Kosova za sva zla koja su pogodila Balkan – posebno Srbe – tokom 1990tih godina. Izveštaji iz tih zemalja - osim čestih navoda o korupciji,

aferama i opštem propadanju u njima - ne osim o navodnim patnjama srpskog naroda. sadrže informacije o zbivanjima u njima,

Prognoza:

Ukoliko se približavanje profesionalnih i etičkih standarda u medijima u Srbiji normama usvojenim u svetu ne ubrza, Srbija će na tom planu još više zaostajati za savremenim svetom i otežavati sopstvenu modernizaciju na tom i drugim područjima.

ISPITIVANJE JAVNOG MNENJA *STRATEGIC MARKETING-A* MAJ 2008

Istraživačka kuća *Strategic Marketing* (SMMRI) sprovela je između 22. i 24. maja 2008. godine ispitivanje javnog mnjenja o stavovima prema najvažnijim društvenim problemima i rejtingu političkih stranaka. Ispitivanje – prvo nakon parlamentarnih, pokrajinskih i lokalnih izbora održanih 11. maja - obavljeno je na uzorku od 1.086 odraslih građana Srbije (bez Kosova).

Iako rezultati do kojih SMMRI dolazi nisu imuni na nedostatke koji se vezuju za političku bliskost te agencije sa *Demokratskom strankom* i sklonost ka komercijalizmu, neki od rezultata ovog ispitivanja će ovde biti predstavljeni kao indikator raspoloženja posle nedavnih izbora.

Šta je po Vašem mišljenju najakutniji problem u Srbiji danas?

Nezaposlenost	50%
Nizak životni standard	38%
Kosovo	24%
Korupcija	17%
Kriminal	15%
Privreda	12%
Zdravstvo	9%
Socijalni problemi	9%
Političke svadje, nejedinstvo, afere	7%
Poljoprivreda	7%
Približavanje EU	5%

Ako bi se novi parlamentarni izbori održali u nedelju, kako biste glasali?

Partija/Koalicija	%	Rezultat 11. 5. 2008
Demokratska stranka (DS)	39,8	38,42
Srpska radikalna stranka (SRS)	29,2	29,46
DSS/NS	9,5	11,62
Socijalistička Partija Srbije (SPS)	5,8	7,58
Liberalno demokratska partija (LDP)	5,2	5,24
G17+ ³	2,6	/
Ostali	7,9	6,79

Staviovi prema stranim zemljama i institucijama:

Zemlja/Institucija	Povoljno	Nepovoljno
Rusija	42%	21%
EU	39%	31%
SAD	11%	63%
NATO	9%	64%

Jun 2008.

³ G17+ je 11. maja bila na jedinstvenoj listi sa DS.